

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Univerſa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalæ, 1644

Sect. 1. An ſit in Deo iuſtitia propriè dicta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

SECTIO I.

An sit in Deo iustitia proprie dicta?
Præsupponuntur primò nonnulla de iustitia, & eius speciebus.

Iustitia proprie quid sit?

SUPPONO primò, iustitiam hic sumi non eo sensu quo quamcunque virtutem, seu rectitudinem & æquitatem voluntatis significat: aut aggregatum ex omnibus virtutibus: sed strictè & propriè prout est virtus specialis ab alijs distincta: quæ in eo differt ab alijs, quod versetur convenienti modo circa ius quæ tale est, & circa eius oppositum: siue circa iustum & iniustum obiectivum: hoc est, circa debitum rigorosum, eiusque contrarium: volendo aut reddendo iustum seu debitum quia debitum est: & abstinendo ab iniusto, id est, ab eo omni, à quo ex debito rigoroso abstinendum est, illi que auerfando, quia iniustum est & contrarium debito. Debitum autem rigorosum vocatur illud, quod non est debitum tantum decencie & honestatis cuiusdam, cuiusmodi est debitum aliarum virtutum: sed est strictius, & tale ut debitor ad reddendum compelli possit, & coram superiore, si is non desit, conveniri in iudicio: quodque si lædatur, obligat ad satisfactionem, aut restitutionem, vt explicabimus in tractatu de iustitia.

Iustitia alia legalis alia particularis

Suppono secundò, varias esse species virtutis specialis iustitiæ. Primò enim dividitur in legalem seu generalem, & particularem, quæ duo membra divisionis esse veras species iustitiæ propriè dictæ, suppono ex dicendis in tractatu citato. Iustitia legalis illa est, quæ versatur circa ius æquum, id est, ius communis ut talis, respectu particularium sibi inferiorum, in ordine ad bonum commune. Quod ius dicitur, *æquum*, quia supereminet iuribus particularibus, atque illis prædominatur & derogat. Habet enim communitas, aut is qui præest communitati, ius & dominium quoddam æquum, id est, superioris ordinis, in bona omnium civium, & particularia eorum iura atque dominia: quod licet non excludat privatum ius & dominium particularium, circa eadem bona: valet tamen eo non obstante ad utrumque bonis illis, prout necesse fuerit ad communem Reipublicæ utilitatem: imò etiam valet ad personas ipsas, earumque actiones, vitamque ipsam periculo exponendam, cum boni communis necessitas id postulaverit. Dicitur etiam ius idem, *commune*, ratione obiecti: quia respicit bonum commune: & *ius legale*, tum quia est ad bonum commune, sicut lex: tum etiam quia legibus sanciri solet. Dixi autem esse ius communis ut talis, respectu particularium sibi subditorum,

aut Principis ut talis: quia si spectetur Princeps, aut communitas, in ordine ad aliam communitatem, aut personam non sibi subiectam: vel in ordine ad ea, quorum habet proprium & speciale dominium aut ius, quasi persona privata, aut quasi vicem gerens vniuersus personarum, sine superioritate: vt sic non habet illud ius æquum & superius, quod non est tale nisi per ordinem ad inferiores & particulares ipsi subiectos, quorum ius dicitur *basium*, & *inferius*, quatenus subest illi iuri superiori.

Iustitia legalis quid sit?

Itaque iustitia legalis dicitur ea quæ versatur circa debitum communitati vt tali, à particularibus in ea contentis, ratione iuris illius alti & supereminetis, quod est in communitate, aut in Principi communitatis, respectu particularium: quæ iustitia vocatur legalis, quia per illam homo concordat legibus, quæ propter bonum commune præscribunt opera omnium virtutum in omni Republica optime constituta, vt ait S. Thomas 2. 2. quæstione 58. art. 5. siue, quia respicit bonum commune, sicut & lex: habetque pro obiecto id quod debetur communitati ratione legum. Dicitur etiam generalis, quia comprehendit omnia virtutum officia quatenus debita propter bonum commune, earumque ordinem æquus imperat, & ordinat ad proprium finem, per modum principij communis, vt ait idem S. Doctor art. 6. quæstionis citatæ. Est autem hæc iustitia partim in ipsa communitate, aut eius principe, exigente ab inferioribus & particularibus ea quæ debent bono communi: partim in ipsis particularibus & inferioribus, ad reddendum id quod debent Principi, aut communitati, ratione boni communis.

S. Thom.

Quid & quotuplex sit iustitia particularis?

Iustitia verò particularis dicitur illa, quæ respicit bonum proprium aut particulare alicuius, aut aliquorum: siue ad tribuendum simpliciter cuique suum, vt fit per iustitiam commutativam: siue ad distribuendum aliquid in plures certa quadam proportione, vt fit per iustitiam distributivam.

Subdiuiditur enim iustitia particularis in commutativam & distributivam, quibus addunt aliqui vindicativam: sed illa melius sub commutativa comprehenditur. Commutatio enim, licet strictè sumpta sit mutua vtriusque datio & acceptio, facta ex consensu reciproco: tamen tamen, & quatenus respondet ad æquæ iustitiæ commutativam, sumitur pro quocunque commercio, & quacunque actione iusta vel iniusta alterius ad alterum, inter particulares aut quasi particulares: diuiditurque à D. Thoma 2. 2. quæst. 61. art. 3. & Aristotele 5. Ethic. cap. 2. in voluntariam & inuoluntariam. Vtraque verò multiplex ab illis assignatur. Ex commercio enim (inquit Aristoteles) alia sunt spontanea, alia inuoluntaria. Spontanea eiusmodi sunt: venditio, emptio,

mutuatio, sponso, usura, depositio, conductio seu locatio. Atque hac spontanea ideo dicuntur, quia principium commerciorum horum spontaneum est (id est utrinque voluntarium) Ex inuoluntarijs autem clandestinis alia sunt, ut furtum, adulterium, lenocinium, seruorum sequestro, homicidium dolose perpetratum, falsa testificatio. Alia violenta (id est, vi aperta illata) ut flagellatio, vincula, exors, rapina, mutilatio, conuictio, contumelia illatio. Hæc Aristoteles. Plura verò recensentur à D. Thoma, quæ subijciendis paulò post. Circa quas omnes actiones ad normam iustitiæ dirigendas per pœnam, si contra illam peccatum est, versatur iustitia commutatiua ad æquitate sumpta: quæ idcirco ambitu suo continet actum vindicationis versantis circa vindictam ut debitam ratione iniuriæ. Et tam reus, qui eam subit ut talem, quam læsus qui eam exigit, ac Iudex aut Respublica illam infligens ut debitam illo titulo, exercet actum iustitiæ commutatiuæ.

Solet autem distingui iustitia commutatiua à distributiua, in eo quòd iustitia commutatiua versetur circa iustum, id est, æquale, æqualitate seu proportione arithmetica rei ad rem, id est, tantum pro tanto. Et Distributiua circa iustum, id est, æquale proportione geometrica seu æqualitate proportionum: quæ æqualitas consistit inter quatuor terminos, aut tres æquivalentes quatuor, eundem bis sumendo: quorum terminorum vnus se habet ad vnum, sicut alter ad alterum, atque ita seruant eandem seu æqualem proportionem inter se. Ex. gr. sicut se habent duo ad quatuor, ita se habent quatuor ad octo; vel decem ad viginti: quia vtrobique est proportio dupla. Verùm hæc distinctio plurimum habet difficultatis, quæ suo loco examinabitur.

Iustitia commutatiua & distributiua quid sint & quo modo differant?

Molina

Interea suppono tertio, differentiam hanc iustitiæ specierum melius explicari, ut explicatur ferè à Molina quæstione. 21. art. 1. & tom. 1. de Iustit. tract. 1. disp. 12. dicendo iustitiam distributiua versari circa ius quoddam vel debitum fundatum præcisè in ratione communitatis, & in eo consistens quod bona vel onera communitatis sint quodammodo particularium, ideoque debeant ab illis participari pro cuiusque conditione, ita ut in particularibus sit ius ut bona communia eis tribuantur aut distribuuntur ex eo præcisè quòd communia sunt, seu bona communitatis: & debitum sit in communitate ea tribuendi vel distribuendi particularibus, vnicuique iuxta ipsius dignitatem. Similiterque sit debitum in particularibus ad ferenda onera communia, ex eo præcisè quòd sint onera communitatis: & ius in communitate ea singulis distribuendi pro cuiusque proportione. Iustitiam verò commutatiua respicere ius proprium & particulare hominum inter se, ortum vel

ex dominio aut proprietate rei, vel ex conventionione aliqua, vel aliquo commercio, aliove titulo, ratione cuius habent ius in re vel in rem, ut ad aliquid peculiari titulo sibi debitum, qui duo tituli communitatis, & proprietatis aut quasi proprietatis, differunt specie moraliter, constituuntque ius moraliter diuersum, & consequenter iustitias diuersas, circa iura illa diuersa, circa quæ versantur ut talia.

Cum enim homines possint spectari dupliciter: Primò, inter se inuicem, sine ordine ad communitatē, quoad actiones, & iura quæ illis, ut talibus conueniunt. Secundò, in ordine ad communitatem prout sunt illius membra. Idque iterum dupliciter: nimirum vel quatenus illi bene se habent in ordine ad communitatem, reddendo quiddam illi debetur propter bonum commune: vel quatenus vice versa communitas bene ad illos se habet in communicatione bonorum communium, seruando ius, quod habent ad illa participanda, ita ut illa æqualiter illis distribuatur pro ratione dignitatis cuiusque. Primùm illorum pertinet ad iustitiam commutatiua: cuius est dirigere actiones hominum, quoad iura priuata, & quoad ea omnia, quæ illis particulariter consideratis debita sunt ex iuribus ipsorum particularibus. Inter quas actiones, quia frequentiores & illustriores sunt commutationes, id est, mutue dationes, & acceptiones, ab illis nomen sumpsit iustitia commutatiua: tamen latius patet ad simplices tributiones ex iure debitas. Et quia in illis commutationibus seruari solet æqualitas arithmetica inter res quæ commutantur, ita ut tantum pro tanto reddatur, dicitur iustitia commutatiua spectare debitum secundum æqualitatem rei ad rem.

Secundum verò pertinet ad iustitiam legalem, per quam subiecti conuenienter se habent ad communitatem, reddendo liquidum ei debetur ex iure alto, & supereminenti, quod habet in bona, & personas subditorum, seu membrorum communitatis. Tertium verò, quo communitas bene se habet ad particulares in bonorum communium distributione, propter ius quod illi habent participandi bona communia pro cuiusque dignitate, pertinet ad iustitiam distributiua, quæ non debetur in communitate ad bona distribuenda, & ius in particularibus ad ea participanda. Quoniam autem bona communia, debita particularibus titulo communitatis, debent inæqualiter distribu inæqualibus, vnicuique plus aut minus iuxta cuiusque proportionem & dignitatem in republica: quo enim est magis principalis pars communitatis, eo plus iuris habet, illo titulo ad eius bona participanda: idcirco dicitur iustitia distributiua spectare iustum secundum æqualitatem geometricam, seu proportionem inter personas, & inter ea quæ illis dan-

cut. Ut sicut una persona excedit aliam: ita res que datur uni personae de bono communi, excedat rem que datur alij.

9.
Boetius
D. Thomae
circa speciem
iustitiae, earum
que dist.
men.

Hanc differentiam inter iustitiam legalem, commutativam, & distributivam simili modo exponit D. Thom. 2. 2. quae. 61. art. 1. in corp. Vbi sic habet: *Iustitia particularis ordinatur ad aliquam privatam personam, qua comparatur ad communitatem, sicut pars ad totum. Potest autem ad aliquam partem duplex ordo attendi. Unus quidem, patet ad partem, cui similis est ordo unius privatae personae ad aliam. Et hunc ordinem dirigit commutativa iustitia, qua consistit in iis, quae mutuo fiunt inter duas personas adinvicem. Alius ordo attenditur totius ad partes. Et huic ordini assimilatur ordo eius quod est commune, ad singulas personas. Quem quidem ordinem dirigit iustitia distributiva, qua est distributiva communium, secundum proportionalitatem: & ideo sunt duae iustitiae species, scilicet commutativa, & distributiva. Intellege, iustitiae particularis, ultra legalem, seu generalem, cuius differentiam ab istis sic exponit paulo post in solutione 3. argumenti: Ad iustitiam legalem pertinet ordinare, quae sunt privatarum personarum, in bonum commune. Sed ordinare est contrario bonum commune ad personas particulares, per distributionem, est iustitia particularis. Et ibid. ad 4. explicans differentiam inter obiecta iustitiae commutativae, & distributivae, ait illa distingui non tantum secundum unum, & multa: sed secundum diversam debiti rationem: alio enim modo debetur alicui id quod est commune, & alio modo id quod est proprium. Et art. 2. in corp. In iustitia distributiva, inquit, datur alicui (velut debitum) alicui privatae personae, in quantum id quod est totius, est debitum partis. Quod quidem tanto maius est, quanto ipsa pars maiorem principalem habet in toto. Et ideo in distributiva iustitia tanto plus alicui de bonis communibus datur, quanto illa persona maiorem habet principalem in communitate. Et denique art. 1. ad 2. radicem illius debiti sic exponit: Sicut, inquit, pars, & totum quodammodo sunt idem: ita id quod est totius, quodammodo est partis. Et ita cum ex bonis communibus aliquid in singulos distribuitur: quilibet aliquo modo recipit id quod suum est.*

10.
Obiectum
proprium
cuiusque
speciei iustitiae.

Quare iuxta Sanctum Doctorem obiectum iustitiae distributivae est bonum commune distribuendum particularibus, seu membris communitatis, prout ad illos aliquo modo pertipens titulo communitatis, illisque debitum ex iure fundato praecise in communitate. Obiectum vero iustitiae commutativae est iustum siue debitum inter particulares ex iure ipsorum privato ad invicem. Legalis denique seu generalis iustitiae obiectum est debitum communitati ex iure ipsius alto & supereminenti, quo iustitia legalis ordinata, quae sunt privatarum personarum, in bonum commune.

11.
Iustitia
vindicati-
va & pars
communi-
tativae.

Quod vero attinet ad iustitiam vindicativam versantem circa reparationem iniuriae, & hac intentione exigentem a reo, & insipientem poenas pro illius reparatione debitas, censo illam esse partem iustitiae commutativae, propterea quod per illam redditur poena pro iniuria illata; & malum cum malo commutatur: sicut in voluntariis commutationibus bonum pro bono retribuitur. Ut enim recte ait S. Thom. 2. 2. q. 61. art. 3. Commutativa iustitia est directiva commutationum, quae attendi possunt inter duas personas: quarum quaedam sunt involuntariae, quaedam vero voluntariae. Involuntariae quidem, quando aliquis vitit re alterius, vel persona, vel opere, eo invito: siue occulte per fraudem, ut in furto, dolosa percussione, vel occisione per veneni exhibitionem, falso testimonio, detractione, adulterio, servorum seductione, & similibus: siue manifeste per violentiam, ut per manifestam occisionem, aut per incarcerationem, accusationem in iudicio, & publicam convitij illationem. Per quae omnia incurritur debitum poenae pro iure laeso subeunda, quam infligere pertinet ad iustitiam vindicativam. Voluntariae autem commutationes dicuntur, quando aliquis voluntarie transfert rem suam in alterum sub ratione aliqua debiti: siue simpliciter eam transferat pro recompensatione alterius rei, sicut accidit in emptione, & venditione: siue tantum concedat usum rei suae cum debito eam recuperandi, ut contingit in usu fructu, mutuo, commodato, locatione, & conductione: siue denique ne vnum quidem concedat, sed rem suam alteri tradat vel ratione solum conservationis, sicut in deposito; vel ratione obligationis, sicut cum quis rem suam pignori obligat, seu cum aliquis pro alio fide iuret. In omnibus autem huiusmodi actionibus, siue voluntariis, siue involuntariis, est eadem ratio accipiendi medium secundum aequalitatem recompensationis, ad servandum ius privatum inter personas. Sicut enim ad servandam perfecte iustitiam, pretium redditum pro merce v. g. debet esse illi aequale: ita & poena, quae in vindictam infertur pro iniuria ad reparandum ius laesum, debet illi esse equalis. Et ideo omnes istae actiones ad unam speciem iustitiae pertinent, scilicet ad commutativam. Haecque Sanct. Doctor, cuius pariter verba, pariter sensum expressimus.

SECTIO II.

Scaturit vera semina, ostenditurque iustitiam proprie & specialiter sumptam Deo convenire

His praesuppositis de definitione iustitiae, & variis illius speciebus, dico primo, Iustitiam proprie & specialiter sumptam, prout est virtus ab aliis distincta, convenire Deo.

TINO
US
part
VI